

İçindekiler

Fransa’da Okul Eğitim Sistemi	3
Anaokulundan lise son sınıfa	4
Anaokulu.....	4
İlkokul	4
Ortaokul.....	5
Lise	5
Çocuğun öğrenme zorluğu, veya engeli varsa	7
Engel nedir ?	7
Süreç nasıl gerçekleşiyor ?.....	7
En yaygın yardım olasılıkları.....	10
Okul aileden ne ister ?.....	14
Sınır koymak	16
Sınır koymanın önemi	16
Sınır nasıl konur ?.....	18
Zorlayıcı faktörler	19
Büyük anne – dede.....	19
Ergenlik.....	20
Babanın önemi	21
Sınır koymanın zor olduğu bazı durumlar	21
Ayrılık sonrası jenerasyon çatışmasına uğrayan ebeveyn	22
Çocuğunu kaybetme korkusu yaşayan anne	23
Psikolojik açıdan ağır bir süreç geçiren anne ve otoriter olamayan bir baba rol modeli	23

Meslek hayatıma 2016 da başlamama rağmen bölgemdeki tek Türk uzman klinik psikoloğu olmak bana birçok tecrübe kazandırdı. İlk yıllarımda veliler ile çalıştığım için eğitim konusundaki zorlukları sadece onların bakış açısından gözlemliyordum. Fakat belirli bir zaman sonra okullar ile de çalışmaya başlayınca bu sorunları farklı açılardan görme şansım oldu. İlk zamanlarda okullara önyargılı yaklaşıyor ve onları; kapalı, zor, hatta ırkçı olarak algılıyordum. Hikayenin bütününe bakmaya olayları değerlendirmede eksiklerim olduğunu, bazı tespitlerimde yanıldığımı fark ettim ve tarafsız baktığımda okulların tek amacının çocukların başarısı olduğunu gördüm.

Danışmanlıklarım sırasında, bir taraftan, aileleri saran; “Okul çocuğumuzun ödevlerine yardımcı olmuyor. Çocuğumuzu devlet elimizde n alacak.” gibi korkuları duyuyorum; diğer taraftan, okulların; “Ödevler için etüde gelmiyorlar. Aileler çocuklarının devlet tarafından alınacağını düşünüyorlar.” gibi sitemler duyuyorum. Özetle, iki tarafın da niyeti iyi, ama aynı dili konuşamıyorlar.

Mart 2022’de, çalıştığım bölgenin 150 okulundaki, sıkıntılı vakaların yarısının Türk ailelerden geldiğini tespit ettiğimde bu kitabı yazmaya karar verdim. Burada Türk ailelerin yargılamıyorum, ailelerle eğitim kurumları arasında bir iletişim ve anlaşma problemi olduğunun altını çizmek istiyorum.

Bu kitapta, ilk olarak Fransa’daki eğitim sistemini anlatmaya çalışacağım. Tecrübelerime dayanarak, aileleri korkutan SEGPA, ULIS, vb. okul terimlerinden bahsedeceğim. Maksadım, okulların uygulamalarıyla ilgili detaylara dikkat çekmek, ailelerin okul toplantılarına özgüvenli bir şekilde katılmalarını ve özel eğitim kurumları hakkında bilgi edinmelerini sağlamak olacak.

Daha sonra, aile içi eğitim konusunu kaleme alacağım. Göç sıkıntıları, jenerasyon farklılıkları, yeni teknolojiler ve daha birçok konu ailelerin eğitimini oldukça zedeleyebilir. Meslek hayatımda rastladığım aile sıkıntıları örneklerinden yola çıkarak sağlıklı bir eğitim için gerektiğinde çocuğa “hayır” demenin önemini sizlerle paylaşacağım.

Fransa’da Okul Eğitim Sistemi

Fransa’da okul eğitimi 3 yaşından 16 yaşına kadar ücretsiz ve zorunludur. Eylöl 2022’den önce zorunlu olan okul değil, okul eğitimiydi. Yani veliler çocuklarını devlet okuluna veya özel okula yazdırabildikleri gibi, evde okul eğitimini kendileri verebiliyorlardı. Eylöl 2022’den bu yana okul eğitimi sadece okulda verilebilmektedir.

Anaokulundan lise son sınıfa

Fransa’da, okul eğitimi zorunluluğu 3 yaşında anaokulu ile başlar. Bundan önce, zorunlu olmayan ama çoğu velinin çocuklarını götürdüğü kreşler bulunmaktadır.

İki aylıktan üç yaşına kadar çocuklar kreşe gidebilmektedir. Genellikle çalışan anne babaların çocuklarını emanet ettiği kreşler aslında çocuğun sosyal gelişimi için çok değerlidir.

Okulla ilgili sorunlar nedeniyle bana gelen çocukların çoğunluğunun ortak yönü kreşe gönderilmemiş olmalarıdır. Üç yaşına kadar evden çıkmayan, annesinden ayrılmayan çocuklar okul döneminde bir anda kendilerini annelerinden ayrı, 20 yabancı çocuğun yanında buluyorlar. Çocuğun sınıfına ve okuluna daha kolay alışabilmesi için kreşe gönderilmesi önerilir.

Anaokulu

Anaokulu Fransa’da 3 yaşında başlayıp, 6 yaşında sona erer. Genellikle anaokulu 3 sınıftan oluşur : « Petite section », « Moyenne section » ve « Grande section ». Bazı okullarda 2-3 yaş arası çocuklar için «Toute petite section » sınıfı da bulunabilir, ama başlayabilmek için çocuğun tuvalet alışkanlığını kazanmış olması gereklidir.

Bu dönemde, çocuklar okulda haftada 24 saat vakit geçirip gelecekleri için altyapılarını kurarlar. Edinilen donanımlar arasında motor beceriler (koşmak, tırmanmak, kalem ve makas kullanmak), sosyal beceriler (konuşmak, hikaye anlatmak, kelime öğrenmek) ve zeka becerileri (saymak, akılda sayı tutmak, mantık yürütmek) bulunmaktadır. Öğretmenlerin yanı sıra onlara yardımcı olan profesyoneller olur : Bunlara ATSEM denir (agent territorial spécialisée dans les écoles maternelles). ATSEM’ler okulun değil, belediye görevlisidirler ve öğretmenin yerine ders veremezler. Sınıfta olma sebepleri çocuklara temel konularda (giyinmek, yemek, tuvalet ve öğle uykusu) yardımcı olmaktır.

İlkokul

İlkokul 6 yaşında başlayan 5 yıllık bir süreçten oluşur : « Cours préparatoire » (CP), « Cours élémentaire » (CE1 ve CE2) ve « Cours moyen » (CM1 ve CM2). Bu 5 yılın sonunda çocukların; okumak, yazmak, dil bilgisi, motor beceriler, müzik, matematik ve mantık, tarih ve coğrafya bilgisi ile donanmaları beklenir. Yani çocukların ortaokula

geçmeleri için hem öğrenme kapasitesinde olmaları, hem de bütün derslerde bir bilgi ve merak altyapısı geliştirmeleri gereklidir.

Ortaokul

Ortaokul ergenlik döneminde, yani çocuğun 11 yaşında başlar ve 4 yıl sürer : 6ème, 5ème, 4ème ve 3ème. Ortaokulun son 2 senesinde mesleki yola geçilebilir : « 4ème professionnel » veya « 3ème professionnel ». Bu 4 sene boyunca ergenlik çağındaki genç hem önceden olduğu gibi matematik, dil gibi genel bilgileri pekiştirecek hemde yeni konuları işleyecektir. Bu yeni dersler arasında iki yabancı dil, biyoloji, kimya, fizik, teknoloji ve hayat bilgisi vardır. Ortaokulun son sınıfında, çocuklar yıl sonu Brevet des Collèges sınavından geçerler. Bu sınavın gelecekleri açısından hukuki bir değeri yoktur ama çocukları sınav sistemine hazırlar.

Lise

Ortaokuldan sonra eğitim düz lise (voie générale) ve meslek lisesi (voie professionnelle) olarak iki farklı yola ayrılır. Normal şartlarda (sınıfta kalma veya sınıf atlama durumu olmazsa) lise 2. sınıftaki bir çocuk 16 yaşında olmuş olur ve o yaştan itibaren okul eğitimi zorunluluğu kalkar.

Fransa’da anaokulundan liseye okul eğitimi sistemi ve her sınıfa göre yaş aralığı

		YAŞ
LISE LYCÉE	Terminale	17
	Première	16
	Seconde	15
ORTAOKUL COLLÈGE	3ème	14
	4ème	13
	5ème	12
	6ème	11
ILKOKUL ÉCOLE PRIMAIRE	Cours Moyen 2 - CM2	10
	Cours Moyen 1 - CM1	9
	Cours Elementaire 2 - CE2	8
	Cours Elementaire 1 - CE1	7
	Cours Préparatoire - CP	6
ANAOKUL ÉCOLE MATERNELLE	Grande Section	5
	Moyenne Section	4
	Petite Section	3
	Toute Petite Section	2

Çocuğun öğrenme zorluğu, veya engeli varsa

Bazı çocuklar için yukarıda anlatılan eğitim sistemi mümkün olmayabilir. Bu durumlarda okullar engelli çocuklar için adaptasyon sağlamaya çalışıyor. Engelli çocukların çoğu normal okullara gidebilir, fakat engelin ağır olması durumunda ve çocuğun okula uyum sağlaması zor olduğunda, Fransa'da bulunan özel eğitim kurumları çocukları daha uygun bir şekilde ağırlayabilir.

Engel nedir ?

« Engelli » kelimesi çoğu kişi için korkutucu bir ifade gibi gelebilir. Engel, kişinin bir işi gerçekleştirmesini önleyen durumdur. Mesela sabah işine giden bir kişinin yolu yol çalışması nedeniyle kapalıysa, bu o kişi için engel oluşturur. Dilini bilmediği ülkeye seyahat eden bir kişi de dil engellidir.

Okulda « ufak » engel durumları arasında, göz problemi, disleksi, sürekli ilaç almayı gerektiren hastalıklar gibi adaptasyon sağlanabilen sıkıntılar bulunmaktadır. Bu engellere karşı, okul adaptasyon öneriyor ve çocuk normal şekilde eğitimine devam edebilir. Mesela ilaç saatini öğretmen hatırlatır, göz probleminden veya disleksiden dolayı yavaş yazan çocuğa dersin kitabı ve notları verilir.

Engelin seviyesine göre okul uyum sağlamaya çalışır. Engelin boyutu yüksek olursa ve okula uyum gerçekleşmiyorsa farklı ve uyumlu bir eğitim şekli düşünülebilir.

Süreç nasıl gerçekleşiyor ?

Çocuğun engel veya öğrenme güçlüğü varsa genelde önce anaokulu veya ilkokulun ilk yıllarında öğretmenler bunu fark eder. Anne babalar tarafından bu durumu kabullenmek kolay değildir. Durum yavaş yavaş kabullenildiğinde okul yönetimi ile bir toplantı gerçekleşir. Bu toplantıda; öğretmen, müdür, varsa okul hemşiresi ve okul psikoloğu olur. Equipe Educative¹ (EE) adındaki toplantıda okul, çocuğun öğrenme sıkıntısını detaylı bir şekilde anlatır. Bu toplantıda, ebeveynler ise evdeki tüm eğitim ve öğrenme şekillerini anlatmak durumundadır

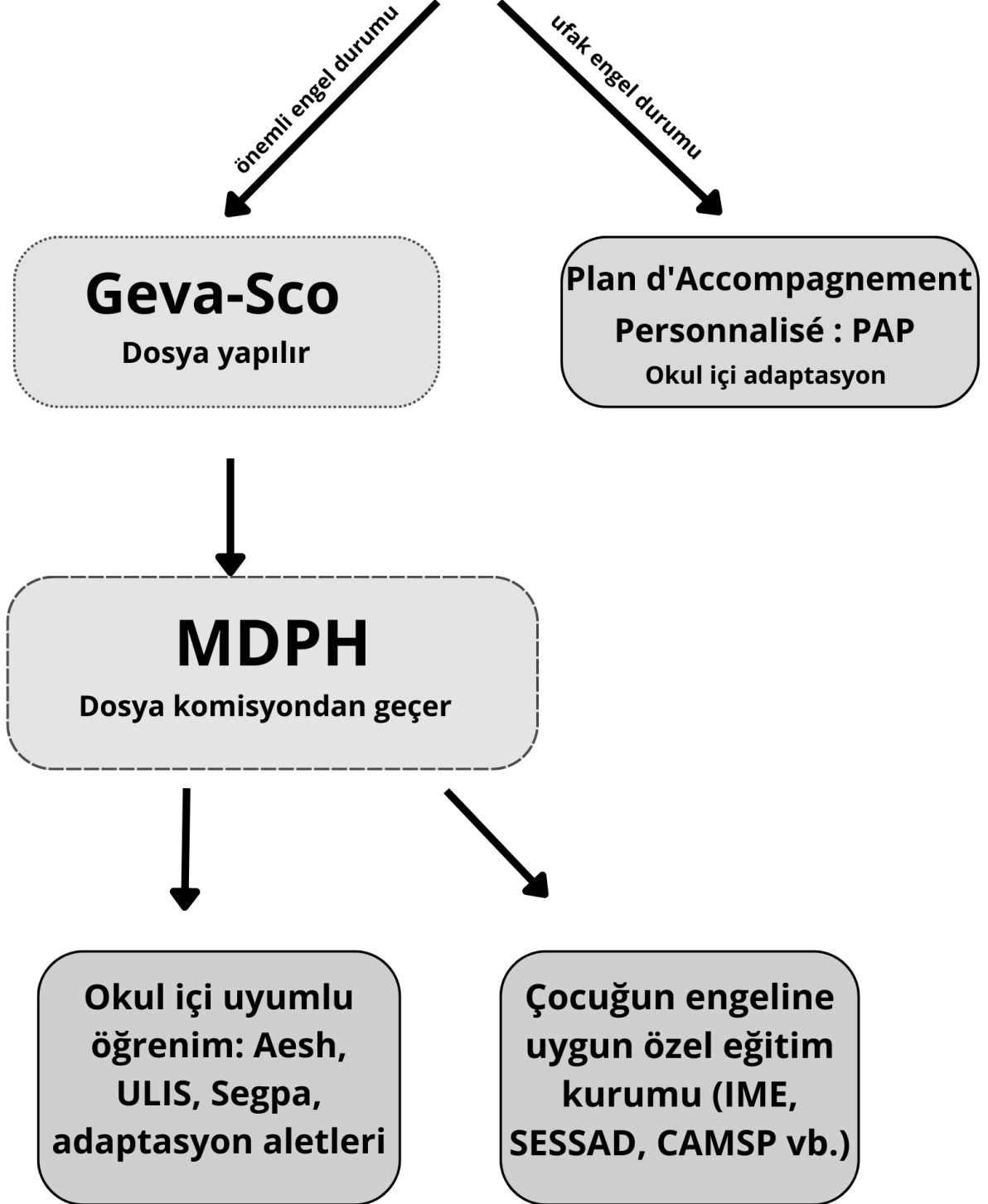
¹ İlk yıl Equipe Educative adındaki toplantı, sonraki yıllar Equipe de Suivi de Scolarisation olarak tanımlanıyor

Burada çok önemli bir parantez açalım : okula güven konusu. Çoğu aile, bu tarz toplantılarda okula güvenemedikleri için evdeki sistemi anlatmıyor, veya evde her şeyin iyi geçtiğini söyler. Eğer okulun versiyonu ve ailenin versiyonu farklı olursa, çocuğa yardım etmek oldukça zorlaşır. Ailelerin korkusu « evdeki durumu anlatırsak çocuğu elimizden alırlar » oluyor. Ancak, devlet çocuğu oruç tuttuğu için, tüm gün boyunca bilgisayarda oyun oynadığı için, ya da evde kitap okumadığı için ailesinden alamaz. Devlet sadece ailesinde tehlikede olan çocuğu koruma amaçlı alır. Bu korkunun çocuğun eğitimini olumsuz etkilediğini yaşadığım küçük bir örnekle anlatacağım:

İlkokul 3. sınıfta olan bir çocuk annesiyle ofisime geldi. Annenin anlattığına göre, okul aileye baskı uyguluyor ve bu yüzden çocuk okula gitmek istemiyor. Okulu aradım. Öğretmen ve müdür ile birebir konuştum. Okul çocuğun öğrenme güçlüğü çektiğini fark etmiş ve aileye bir sonraki yıl için yardım sunmak istemiş, fakat bu yardım için bir dosya oluşturmak ve dosyayı mart ayından önce yollamak gerekiyor. Bunun için okul toplantısı (EE) olması gerek. Anne ve baba bu toplantının ne için gerçekleştirildiğini bilmedikleri için okul ile hiçbir iletişime girmemiş, ve okulun yardım elini bir baskı gibi görmüş. Çocuk 4 ay sonra yardım alabilecekken, 1,5 yıl boyunca o yardımı bekledi ve maalesef öğrenme güçlüğü arttı. Belki aile okula güvense, beraber çalışabilselerdi, çocuğun gelecekteki okul sıkıntılarının önüne geçilebilirdi.

Equipe Educative toplantısına geri dönecek olursak, toplantımızın asıl amacı çocuğun zorluklarına rağmen eğitimini sürdürmesidir. Toplantıda okul aileye çocuk için en uygun eğitim seçeneğini sunuyor. Bu seçenekler arasında ; okulun kendi imkanlarıyla sunduğu uyum vardır : Plan d'Accompagnement Personnalisé (örnek : ek sınav süresi). Bir diğer seçenek ise daha önemli yardım hakkı almak için dosya oluşturmaktır. Aile kabul ederse, okul ile aile beraber dosya hazırlıyor (Projet Personnalisé de Scolarisation). Bu dosyanın içinde okulun hazırladığı bir belge (GEVA-Sco), ve birkaç profesyonel (psikolog, konuşma uzmanı diye çevirdiğimiz « orthophoniste », aile hekimi, psikomotor uzmanı, vb.) raporu bulunması gerekiyor. Aile bu dosyayı karar verecek olan kuruma gönderir. Bu kurumun ismi şehirlere göre farklı olsa bile en yaygın ismi « Maison Départementale des Personnes Handicapées »'dir. Fransa'da tüm engel konularını (eğitim, yardım, hak) bu kurum ele alır. Dosya MDPH komisyonundan geçer. Eğer komisyon onay verirse, çocuğun engeline uygun eğitim fırsatı kabul edilir.

Equipe Educative

En yaygın yardım olasılıkları

Aşağıdaki yardımları okul, öğrenme zorluğu durumlarında ailelere sunar. Ancak unutmayın ki, son söz her zaman ailede. Eğer kuşkularınız ve endişeleriniz varsa, bu durumu okul veya uzmanlarla konuşabilirsiniz.

Okul yardımları

AESH : « Accompagnants d'élèves en situation de handicap » (eskiden AVS : « Auxiliaire de vie scolaire »). Çocuğun üst düzeyde konsantrasyon, dikkat eksikliği ya da fiziksel engeli varsa, haftada birkaç saat süresince çocukla beraber sınıfa gelen bir yetişkin uzman ona derse odaklanması için yardımcı olur.

ULIS : « Unité Localisé d'Inclusion Scolaire ». Çocuğun sıkıntıları, dikkat eksikliği ve fiziksel engelden fazla olduğu durumlarda, çocuk için 25-30 kişilik sınıfta öğrenmek zor oluyorsa, ve zihinsel bir sıkıntı varsa bazı okullarda çocuklar birkaç ders için 12 kişilik sınıflarda öğrenim görebilir. Ulis'in amacı çocukların zorluklarına rağmen öğretmenlerin her çocuğa uyumlu şekilde ders verebilmesidir.

SEGPA : « Section d'enseignement général et professionnel adapté » : Çocuklar bilişsel ve sosyal konularda zorluk çektiklerinde, ve bu onların eğitim durumunu etkilediğinde, eğitimlerini Segpa sınıfında sürdürebilirler. Bu sınıflarda sadece engelli çocuklar bulunmaz. Bu sınıflarda en fazla 16 çocuk bulunmaktadır ve eğitim ritmi çocuğun ritmine göre işlenir. Ortaokul üçüncü sınıftan itibaren (4ème) çocuğun meslek hayatı için bir proje oluşturulur. Bu projelerin çoğunluğunda çocuk önce CAP (Certificat d'Aptitude Professionnelle), ardından da Baccalauréat Professionnel'e yönlendirilir. Yani çocuğun okul hayatı devam etmektedir.

Sağlık, eğitim ve sosyal alanda yardım kurumları : Etablissements et services médicoéducatifs et sanitaires

Çocuklar klasik okul sisteminde eğitimlerine devam edemediklerinde, kurumların desteğiyle ya okula uyum sağlarlar ya da eğitimlerine devam edebilecekleri kurumlara yönlendirilirler. Bazılarına başvurmak için MPDH onayı gereklidir, diğerleri için aileler

kendileri başvurabilirler. Aşağıda birkaç örnek vereceğim. Bu kurumlar farklı uzmanlar barındırmaktadır ve devlet kurumu oldukları için ücretsizdir.

Klasik okula devam ederken gidilen kurumlar : SESSAD, CAMSP, CMPP

SESSAD : Service d'Education Spéciale et de Soins à Domicile. MDPH onayı gerektiren bu kurumda, profesyoneller çocukların yaşam alanlarında, yani okulda ve evlerinde onlarla çalışır. SESSAD'ların farklı uzmanlık alanları olduğu için (motor engel, zihinsel engel vb.) profesyonellikleri farklı olabilir ama doktor, psikolog, psikomotor uzmanı ve dil uzmanı bütün SESSAD'ların ortak profesyonellerdir. SESSAD'dan faydalanmak için çocuğun yaşı 6 olmalıdır.

CAMSP : Centre d'Action Médico Sociale Précoce : Üstte yazdığım SESSAD özelliklerini taşıyan, ama 0-6 yaş aralığı çocuklarla ilgilenen kurumdur. Genellikle CAMSP'tan yardım alan çocuklar 6 yaşına geldiklerinde SESSAD'a giderler.

CMPP : Centre Médico Psycho pédagogique : MDPH onayı gerektirmeyen, çocukların eğitim sıkıntıları yaşadıklarında gidebildikleri kurumdur. CMPP'lerde çocukları öğrenme sıkıntısına sokan konuların daha çok psikolojik yönüne bakılır, fakat enstrumetal dediğimiz psikomotor zorluklar da çalışılır.

Klasik okul mümkün olmadığında gidilen okul eğitimi veren birkaç kurum : ITEP, IME

IME : « Institut Médico Educatif ». Çocuğun engeli normal okul eğitimi için uygun olmadığı takdirde, MDPH onaylarsa gidebileceği özel kurumdur. Bu kurumda hem ders verilir, hemde konuşma terapisti, doktor, psikolog, psikomotor terapisti gibi uzmanlar bulunur.

ITEP : « Institut Thérapeutique Educatif et Pédagogique ». Psikolojik açıdan büyük zorluklar yaşayan ve bu sebepten okul eğitiminde ve sosyal yaşamında kötü etkilenen çocuklar bu kurumda ağırlanır. ITEP’lerde çocuklara psikolojik ve sosyal anlamda hayata uyum sağlamayı öğretirler.

Önemli: bu tarz kurumlar Fransa’da nadir oldukları ve kontenjanları sınırlı olduğu için çocukları ağırlamak için bekletebilirler. Maalesef çoğu kurumun bekleme süresi en az 1,5 yıldır. Bu yüzden engel durumu daha ailelerin bilincine yerleşmeden, okul beklemeyi aza indirmek için aileleri dosya hazırlamak için biraz zorlayabilir. Bu bir baskı gibi görülse bile, çocuğun hayatını değiştirebilen bir detaydır.

Öğrenme güçlüğü çeken çocuklara yardımcı olan uzmanlar

Yukarıda anlattığım ağır durumlarda görülen vakalar. Öğrenme güçlüğü çeken ama okuluna normal şekilde devam edebilen çocuklar öğrenme güçlüklerini azaltmak amacıyla profesyonellerden destek alabilirler.

Konuşma terapisti (« Orthophoniste ») : Türkçesi konuşma terapisti oluyor çünkü ingilizceden (Speech Therapist) dilimize çeviriliyor fakat bu uzman sadece konuşmada değil, yazma da ve matematiksel sıkıntılarda çocuğa yardımcı olabilir.

Psikomotor beceri uzmanı (« Psychomotricien ») : Öğrenmek için veya hayatın her düzeyinde (kalem veya çatal tutmak, ayakkabının bağcıklarını bağlamak vb.) çocuğu sıkıntıya iten bir motor gelişim problemi varsa, psikomotor terapisti çocuğu bu yönde geliştirir.

Ergoterapi uzmanı (« Ergothérapeute ») : Çocuğun çevresini engeline adapte edebilmek için ona aletlerle yardımcı olan uzmandır. Mesela, tekerlekli sandalyedeki bir çocuk için kapının eşğine rampa yerleştirmek gibi.

Psikolog (« Psychologue ») : Psikoloğun amacı, çocuğun öğrenme güçlüğüne yaratan psikolojik sebepleri bulup onları yenmesine yardımcı olmaktır.

Sosyal hizmet uzmanı (Assistante de Service Sociale) : Bu uzmanın amacı, kişilere ekonomik, sağlık, ev, aile ve iş gibi konularda yardımcı olmaktır. Mesela MDPH dosyasını doldurmak için ona başvurulabilir.

Pedagog (Educateur Specialise) : Eđitimsel ve sosyal konularda ailelere yardımcı olan, onların bu alanlarda kapasitelerinin büyümesini sağlayan uzman.

Önemli not : yukarıdaki yardım kurumları ve mesleklerden bahsettiğimde *tedavi* kelimesini kullanmadım. Engel durumunda tedaviden bahsetmek yanlış olur. Tedavi, bir sağlık durumunu eskisine, yani iyi bir duruma getirmektir. Engel durumunda, kişinin engeline rağmen hayattaki koşullara adapte olması için uygulanan çalışmaya tedavi diyemeyiz. Bu yüzden anlattıklarımnda hep « çalışma » ve « adaptasyon sağlamak » gibi kelimeler kullandım.

Bu profesyonellerin yardımıyla ufak öğrenme güçlüğü çeken çocuklar gayet başarılı eğitim sürdürebilir. Anne babalar çocuklarına « uzman ile ne yaptınız » diye sorduklarında çocuğun cevabı « oyun oynadık » oluyor, ve bazı anne babalar çocukların sadece oyun oynadığını düşünüp uzman yardımını bırakıyor Yukarıdaki uzmanlar çocuklara yardımcı olmak için oyun yolunu kullanmak zorundadırlar. Uzmanlara güvenin.

Okul aileden ne ister ?

Fransa’da okulun aileden aslında çok bir beklentisi yok. Okulun istediği ilk şey çocuğun okula gelmesi. Bu kulağa çok basit gibi gelebilir, fakat okulun en büyük sıkıntılarından ilki, çocukların okula gelmemeleri. Devamsızlık çocuğun okul bağını ve ritmini etkiler. Çocuğun okul ritmini ve bağını devam ettirmesi için, okul çocuğun evde düzenli olarak çalışmasını da ister.

Öte yandan, okulun bir başka önemli isteği, veliler ile sıkı bir bağ ve güven kurmaktır. Aileler çocuklarını günde 8 saat okula emanet ediyorlar. Okulun ailelerden isteği şunlardır :

- Ailelerin çocuklarını okula güven ile emanet etmesi,
- Çocuklara « okul iyidir, okula güven » mesajını iletmesi,

- Çocuklara evde Türkçe konuşmaları, fakat çocukların Fransızca öğrenmelerini istemeleri
- Okul toplantılarına katılması, öğretmenlerle konuşması
- Çocuğun eğitiminin aile ile okul arasında bir ortak proje olması, ve bu nedenle okula güvenmeleri ama eğitimin tümünü okuldan beklememeleri.

Okul yılları boyunca okul ile aile arasındaki iletişim ve güven çok önemlidir. Çocuğun aklında aile ve okul iki farklı düşünceye ayrılıyorsa, ve gerginlik varsa, çocuk iki arada kalmış olur, ve bu okul eğitimine olumsuz bir şekilde yansır. Buna karşın çocuk ya okuldan soğuyacak (okula gitmemekle, okulda kavga çıkarmakla, daha az çalışıp notlarını düşürmekle) ya da ailesinden (okula ve okul arkadaşlarına bağı daha çok kuvvetlenecek ve ailesiyle bağı azalacak) soğur.

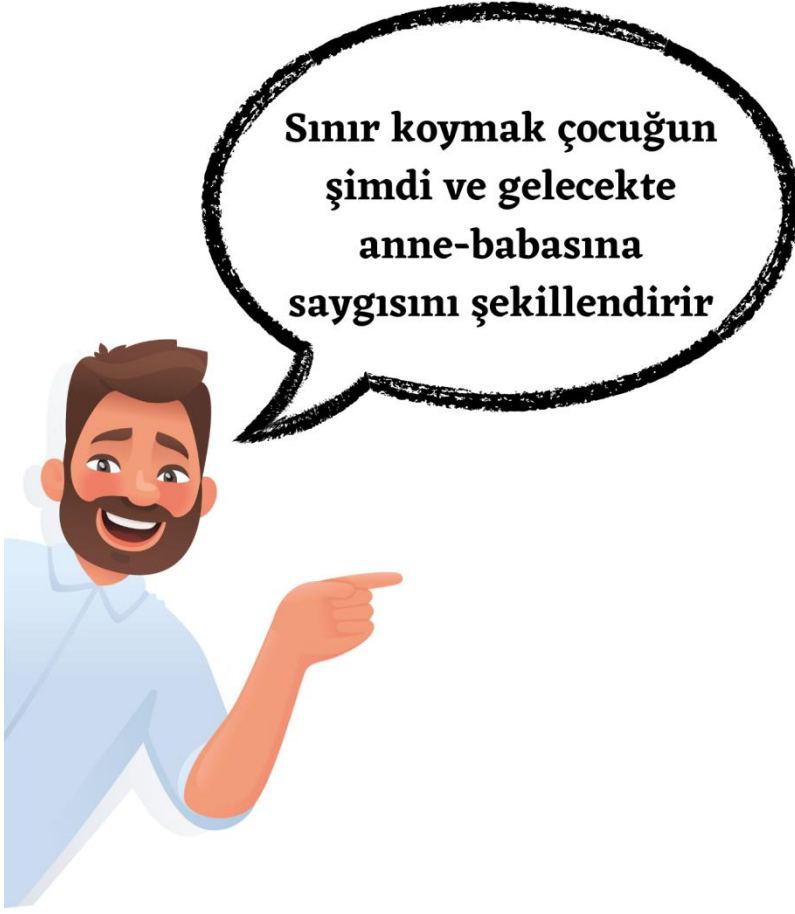
Öte yandan, okul problemlerinin önemli bir faktörü veli-çocuk ilişkisidir. Anne-babalar bazı durumlarda okulun ciddiyetini bilseler bile çocuklarına sınır koymakta zorlandıkları için okul eğitimi sıkıntıları doğabilir. Bu yüzden ikinci kısımda sınırların önemini ele alacağım. Sonrasında sınır koymanın zor olduğu bazı durumları açıklayıp analiz edeceğim.

Sınır koymak

Sınır koymanın önemi

Sınır koymak nedir ? Mesela yaya geçidinden karşıya geçmek için yeşil ışığın yanmasını beklemeyi öğretmek. Elektrik kablosuna dokunmamayı öğretmek. Gece erken saatte eve dönmeyi öğretmek.

Neden ? Çünkü kırmızı ışıktaki yaya geçidinden geçen kişi, tehlikeye maruz kalır. Elini prize sokan çocuk çarpılabilir. Eve geç saatte dönen genç, dışarıdaki tehlikelerle karşılaşabilir. Sınır koymak, tehlikeden korumaktır. Sınır koyan anne babanın çocuğu kendisini diğer çocuklardan daha çok güvende hissedecektir. Bu durumda, çocuk hem anne babasına güvenecektir, hemde özgüveni daha yüksek olacaktır, çünkü arkasında bir desteği olduğunu düşünecektir. Çocuklara sınır koymanın dolaylı bir etkisi de çocuğu geleceğe adapte edebilmesidir. Çocukken « hayır » kelimesiyle karşı karşıya gelmeyen bugünkü yetişkinlerde toplumsal kurallara uyma zorluğu görülür.

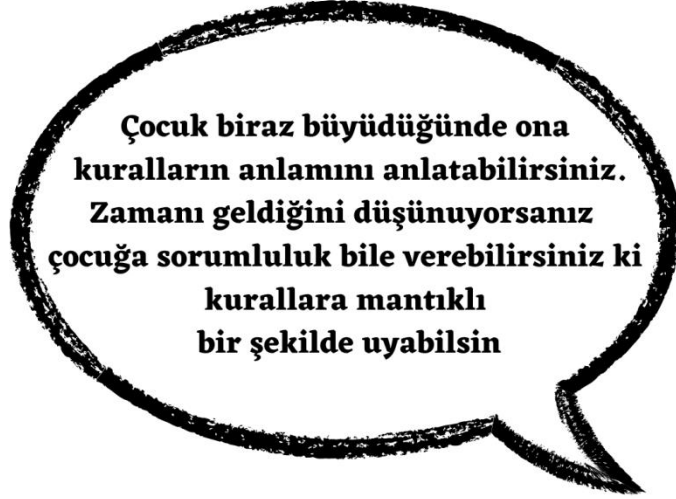
Sınır koymak, otoriteyi etkiler. Meslek hayatımda bir çok kez şöyle bir gerçeğe karşı karşıya kaldım : çocuklarda anne baba otoritesi olmadığında, çocuk otoriteyi başka bir yerde, başka bir şekilde, daha yüksek bir alanda arar. Anne-babadan daha yüksek otorite, polis veya hakimdir. Bu otoriteye ulaşmak, yani kendilerine birinin sınır koyması için kanunen yasak olan şeyler yapabilirler. Yani hırsızlık, kavga gibi, ve onları polisin durdurabileceği her türlü davranışlar. Bu demektir ki, çocuk veya yetişkin her yerde bir sınır arıyor. Bu sınırı anne baba koymazsa çocuk başka yerde arar. Fakat bu kısıtlamanın düzeyinin çok yüksek olmaması gerekir. Sınırlar çok sıkı olursa, çocuk gelecekte pasif ve korkak bir benliğe sahip olabilir.

Sınır nasıl konur ?

Çocuğun sınır kavramına en yatkın olduğu zaman üçüncü yaşıdır. Çocuk bu yaşta « hayır » kelimesini durmadan tekrar eder. Kendisine dokunulmasını istemez, sunulan yemeği reddeder, bazen oyuncakları bile atar. Çocuk 3 yaşına yaklaştığında bir benliğe sahip olur. Yani kendisinin diğer kişilerden, ve en başta annesinden farklı bir birey olduğunu hazmeder. Bu süreçte ona en çok yardımcı olan davranış, reddetmektir. Çocuğa bu yaşta sınır koyulması zor olsa bile, o sınırlara en çok yatkın olduğu zamandır.

Bu sınırları koyabilmek için :

- Kısa cümleler kurun. Sınırları empoze etmeye başladığınız zaman çocuk daha küçük yaşlardadır. Kapasitesi olmadığı için çocuk uzun cümlelere kendini odaklayamaz ancak kısa cümleleri gün boyu tekrar eder. Bu yüzden kısa ve basit cümleler çocuğun öğrenebilmesi için en uygundur. Örnek : « kardeşine vurma ».
- Kuralların arkasında durun ve örnek olun. Eğer koyduğunuz kuralı kendiniz çiğniyorsanız, çocuktan o kurala uymasını beklemeniz hatadır. Bunun için ilk önce uygulanabilir sınır koyun. Daha sonra o kurala saygı duyun ki çocuk da kurala saygı duyabilsin. Bir baba oğluna sigara içmenin zararlı olduğunu söyleyip, yasaklarsa ama kendisi sigara içerse, çocuğun kafası bu çelişkili durum karşısında karışacaktır. Çocuk iki farklı mesaj arasında kaldığı için, babasının davranışına bakacaktır. Babası sigara içtiği için, çocuğun da sonradan sigara içme olasılığı yüksektir.
- Anne ve babadan ortak kural koyun. Boşanmış ailelerde farkettiğim en yaygın olaylardan biri anne ve babanın kendi evlerindeki kuralların farklı olmaları, ve bunun çocuğa etkileri. Basit bir örnek : tatil boyunca annesinde en geç akşam saat 10' da uyuyan çocuğun babasının evinde gece 1 veya 2' de uyuması. Çocuk annesine döndüğünde saat 10' da yatılacak kuralına uymakta zorluk çekebilir ve bu kuralı sorgulayabilir. Bu tarz kural farklılıkları ve değişiklikleri çocuğun kurallara karşı hassasiyetlerini bozar. Aynı evde yaşayan ebeveynler de bazen farklı kurallar koyunca bu duruma rastlanabiliyor. Bu yüzden ilk yıllarda temel kuralları evin bir duvarına asmak aileye yardımcı olacaktır.

Zorlayıcı faktörler

Büyük anne – dede

Anne babaların kural konusundaki en büyük rakipleri, kendi anne babalarıdır. Büyükanne ve dedenin ilgili davranışları torunlarını şımartmaktadır. Bunun önüne geçmek neredeyse imkânsızdır. Büyükannesi ve dedesiyle vakit geçiren çocuk eve döndüğünde kuralların çoğunu unutmuş oluyor. Bu yüzden eve dönen çocuğa mutlaka kuralları hatırlatmak gereklidir. Yukarıdaki sunmuş olduğum kural tablosu fikrinin önemi bu örnekte çok yardımcı olabilir : Böylece çocuk büyükannesi ve dedesinin evindeki kuralların kendi evindeki kurallardan farklı olduğunu içselleştirebilecektir.

Ergenlik

Daha önce üçüncü yaşı öneminde bahsettim. Tıpkı üçüncü yaş gibi, ergenlik de benliğin ilerlediği bir zamandır ve bu yüzden çocuğun kuralları yeniden benimsemesi gereklidir. Çocuklukta eğer sınırlar konmadıysa, veya çok katı olduysa, ergenlikte o kuralları sürdürmek genç yetişkin için oldukça zor olacaktır. Ergen her şeyi sorgulamaya başlayacak, ve bu sorgulamalar arasında ailesi ile olan bağı da olacaktır. Kurallar en başta yazdığım gibi yeterince güven veriyorsa, ergen bu süreci daha rahat bir biçimde geçirecektir.

Babanın önemi

« Akşam baban eve gelsin görürsün ». Her türk ailesinde duyulan bu cümle babanın otoriteyi simgelediğini gösteriyor.

Bu kültürümüzde doğal bir kavram ama bu davranışın sonucu, annenin bazı durumlarda otoriteden mahrum bırakılması. Düşünün ki, bu otorite sisteminde, babada sembolik olarak olması gerektiği yerde değilse, yani işten geldiğinde, evden hemen ayrılıyorsa, veya evdeyken ailesiyle vakit geçirmiyorsa, o babanın tam olarak evde olduğunu söyleyemeyiz. Bu durumda çocuk kendisine güven verecek olan otoriteyi ne annesinde, ne de babasında bulur, ve bu güveni dışarıda arar. Çocuğun aileye olan bağıını kaybetmemesi için 1- babanın evde bulunması gerekir, 2- anneye eşit derecede otorite verilmesi gerekir.

Sınır koymanın zor olduğu bazı durumlar

Sağlıklı sınır koymanın başarısı, çocuğun yaşı, sınırın anlamı gibi birçok detaya bağlıdır. Fakat bazı durumlarda sınır koymak çok zordur. Aşağıda iş deneyimimden çıkardığım 3 örnek ve birkaç tavsiye sunacağım. Yazdığım 3 örnekte başroller anneler, çünkü çocuklarla en çok vakit geçiren kişi onlar.

Ayrılık sonrası jenerasyon çatışmasına uğrayan ebeveyn

İlk örneğimizdeki kişi, eşinden boşanma sürecinde olan, 4 ve 9 yaşında iki çocuk sahibi bir kadın. Bu süreçte evinden ayrılıp kendi anne babasının evine bir müddet yerleşmeye karar vermiş. Daha boşanma mahkemesi olmadığı için çocuklarla ilgili sabit bir anlaşma sistemi yok. Anne çocuklarla hafta içi ilgileniyor, baba her haftasonu çocukları alıyor.

Yukarıda anlattığım gibi, büyükanne ve büyükbaba çocuğun eğitimi için kendi çocuklarını zor duruma sokabilirler. Fakat eve dönen çocuk kuralları hatırlar ve herşey normal bir düzeyde devam eder. Örneğimizde ise annemiz anne babası ile yaşıyor, yani sınırları yıkan kişilerle birlikte yaşıyor. Bunun üzerine, boşanma sürecinde olduğu için, kafasını başka şeylere yoruyor ve çocukların eğitimine odaklanamıyor, istemeden de olsa bu sorumluluğu anne babasına vermiş oluyor. Bu durumda büyük anne ve dede ne kadar bilinçli ve iyi niyetli

olursa olsun, annenin koymak istediği sınırları koyamıyorlar. Aradan bir süre geçiyor ve annenin geldiği nokta « çocuklarımı tanıyamıyorum, onlara söz geçiremiyorum » oluyor. Boşanma durumlarında çocuklara sınır koymak zor olsa bile, bazı detaylara dikkat edilebilir. Mesela çocuk büyükannesi veya dedesinden bir şey isterse, son kararı annenin vereceğini söyleyebilirler. Her konuda kararı annenin vermesini hatırlatmak, ona kendi yetkisini vermektir. Böylece çocuk için ortamlar farklı olsa dahi ve boşanma sürecinden dolayı kafaları karışık olsa bile annelerin otoritesi hala akıllarında kalabilir.

Çocuğunu kaybetme korkusu yasayan anne

İkinci örneğimizdeki kişi, 19 yaşında bir kız çocuğuna sahip olan 40 yaşlarında bir anne. Kızından önce bir doğum yapmış, fakat çocuk doğum sırasında ölmüş. Kızı doğduğundan beri yanından hiç ayrılmamış, kreşe yollanmamış. Yani ilk çocuğunu kaybettiği için, kızını da kaybetmekten çok korkmuş ve bu yüzden ondan hiç ayrı kalmamış.

Bir keresinde kızıyla tartışmasında, kız ona hakaret etmiş. « Anlamıyorum, kızımınla hep arkadaş olmak istedim, ama o bana küfür etti » dedi.

Benim cevabım « kızınızla arkadaş olmuşsunuz, arkadaş arkadaş küfür edebilir. Ama çocuk annesine küfür edemez. Kızınız için anne olmayı düşünmeye ne dersiniz? » oldu. Çoğu ebeveyn, çocuğuyla arkadaş olmak ister. Fakat arkadaşlık ortamı, herkesi aynı safa koyar. Çocuğun sağlıklı büyümesi için, ona otorite sahibi anne baba gereklidir.

Psikolojik açıdan ağır bir süreç geçiren anne ve otoriter olamayan bir baba rol modeli

Son örneğimizdeki kişi, Ortaokulda fakat okula gitmeyi sevmeyen, ve gittiğinde kovulmak için kavga çıkartan 14 yaşında bir genç erkek. Annesi hafif depresyonda ve babası yok diyebileceğimiz kadar az eve uğruyor. 2 küçük kardeşi var, ve annesi bütün enerjisini onları yetiştirmek için harcıyor. Gencimizin bana gelme sebebi okuldaki kavgaları. Fakat bir süre sonra öğreniyorum ki çocuk aslında okula sadece istediği zaman gidiyor, yani ayda birkaç gün. Okul bu durumu fark etmiyor çünkü pandemi nedeniyle hem okullar devamsızlıkları fark etmiyor, hemde gencimiz hasta olduğunu veya karantinada olduğunu söylüyor. Genç daha 14 yaşında, bu demektir ki okul zorunlu ama okul yönetimi ve ev yönetiminin zaaflarından yararlanıyor. Her gün 12 gibi uyanıp bütün gün bilgisayarda oynuyor ve gece çok geç saatlerde uyuyor.

Böyle bir örnekte, çocuk belirli bir düzende olmadığı ve zorunlu olan okul eğitimine devam etmediği için bu durum tehlike arz ediyor. Maalesef annesi hastalığından dolayı durumu kontrol edemiyor ve baba haftalardır yok.

Bu durumda anne sosyal hizmetlerden yardım isteyebilir. Maksudımız, annenin oğlunu duygusal olarak kaybetmeden uzmanlar yardımıyla tekrar otorite sahibi olmasını sağlamak. Fransa’da bu yardımın adı Aide Educative Administrative ‘dir. Anne veya baba böyle bir yardım istediklerinde yetki hâlâ onlarda oluyor, yani çocuğu devlet almıyor . Anne – Baba böyle bir duruma göz yumuyorsa o zaman devlet gelip ilgilenebilir, çünkü durum çocuk için tehlikelidir. Annenin istediği, uzmanların gence bir düzen kurmak için yardımcı olmaları, ve okul devamlılığını kontrol etmeleri, böylece annenin yükü hafiflemiş oluyor. Anlattığım durumda sosyal hizmetler aileyi korkutuyorsa, geniş aileden (hala, teyze, amca, dayı) bu rolleri üstlenmelerini istenilebilir.

Gördüğümüz gibi bazen sınırlar yeterince sabit olmadığında, bu durum büyük aile sıkıntılarına ve okul eğitimi sıkıntılarına yol açabilir. Bu yüzden sınırlar genç yaşta konmalı, ve anne baba sınırları beraber koyup onlara uymalıdır. Burada anne babaların birbirlerine desteği çok önemli olduğu gibi, geniş aileninde bir otorite aracı olduğunu unutmamalıyız.

Sınır düzenli bir şekilde konduğunda, ve çocuk bu sınırı bir güven bağı olarak gördüğünde, hayatta yeni şeyleri keşfetmek için daha rahat olur. Bu rahatlığın yansıyacağı en önemli yer okuldur.

En başta yazdığım gibi, okulun niyeti tıpkı siz gibi, çocuklarınızın başarısı. Bu kitabı yazmamın sebebi, okul sistemini bilip, okula güvenmeniz, ve çocuğunuzun da okula güvenmesini sağlamanız. Artık toplantıların nasıl geçtiğini biliyorsunuz. Diliniz yoksa okuldan tercüman isteyebilirsiniz. Çocuğunuzun eğitimi sizin sorumluluğunuzdur, okul eğitimi okulun sorumluluğudur.

